

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.049 у Хмельницькому
університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, професорки
Черняк Олени Юріївни на дисертацію
Павла Володимировича ІВАНОВА на тему
«ГРАФІЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНИХ
ПРАВОВІДНОСИН»,
поданої на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Права інтелектуальної власності забезпечують стимулювання розвитку усіх сфер життя та отримання винагороди за оригінальні твори. Унормування захисту таких прав надали такого самого стандарту захисту нематеріальної власності, що і матеріальної. Створений твір є нематеріальною власністю творця, мистецтво у формі графіки, дизайну, і він іноді створюється на фізичному носіїві, як папір, а іноді і у віртуальному просторі, як екрани комп'ютерів. Графіка часто використовується як дизайн, що представляє конкретний продукт, а в іншому випадку використовується як засіб для ідентифікації суб'єктів цивільних правовідносин. Особливої актуальності така ідентифікація набуває з розвитком соціальних мереж і їх впливом на впізнаваність бренду, його вартість та прибутки.

Зазначене свідчить про актуальність та своєчасність комплексного теоретичного дослідження проблематики графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин. Тому вибір теми дисертаційного дослідження слід визнати правильним, науково обґрунтованим та таким, що відповідає сучасним запитам науки цивільного права, нормотворчої та правозастосовної практики.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлюється, перш за все, активною апробацією результатів дисертаційного дослідження у наукових публікаціях у фахових наукових виданнях України, в опублікованих тезах доповідей дисертанта на науково-практичних конференціях.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості, про що свідчить опрацювання дисертантом чисельної кількості наукових джерел, правових норм, а також матеріалів практики, що дало можливість дисертанту сформулювати власні

наукові положення, висновки та рекомендації, що відзначаються достовірністю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науковими доказами, структурою роботи й обраною здобувачем методикою дослідження. Висновки й пропозиції роботи отримано із застосуванням традиційних й апробованих цивільно-правовою наукою методів (порівняльний, формально-логічний, системно-функціональний, тощо). Структура роботи є логічною. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Характеризуючи проведене Павлом Володимировичем дослідження, необхідно відзначити важливість наукового внеску здобувача в концепцію розуміння графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин, визначення графічної ідентифікації як міри дозволеної поведінки та цивільно-правової охорони графічної ідентифікації. (параграфи 1.1., 1.2., розділ 3).

Заслуговує на підтримку проведене автором дослідження співвідношення графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин із суміжними категоріями (індивідуалізація, автентифікація, авторизація) в межах підрозділу 1.3.

Особливо цінним, на нашу думку, є також висновок про те, що право на індивідуалізацію, виступає одним із елементів (правомочностей) права на індивідуальність, а саме можливість на власний розсуд створювати та змінювати індивідуальність через набуття нових індивідуалізуючих ознак та зміну попередньо встановлених.

Прогресивною слід визнати позицію автора, що елементи графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин знаходять свою правову охорону в межах різних інститутів права інтелектуальної власності, в тому числі в межах норм про захист від недобросовісної конкуренції, оскільки не допускається імітація фірмового стилю будь-яким способом, який може ввести в оману або заплутати споживачів (наприклад, через загальний макет, текст, слоган, зовнішній вигляд, поведінку тощо).

Вірним та практично значимим видається висновок автора про те, що цивільно-правова охорона графічної ідентифікації від недобросовісної конкуренції охоплює але не обмежується такими випадками: 1) неправомірне використання позначень; 2) неправомірне використання товарів іншого виробника; 3) копіювання зовнішнього вигляду виробу; 4) порівняльна реклама.

Аргументованою з практичної точки зору видається запропонована позиція автора про те, що зобов'язання творця щодо створення торговельної марки як такої не може поставати предметом договору. Проте розроблення графічного елемента (логотипу, бренду, айдентики), які в майбутньому будуть зареєстровані та використані як торговельна марка є цілком допустимим. В контексті договірних відносин створення об'єкта на замовлення, такі «майбутні» торговельні марки можуть поставати або як

промисловими зразками або як об'єктами авторського права (зображеннями, кресленнями, іншими візуальними об'єктами).

Заслуговують на підтримку і інші висновки та пропозиції сформульовані в дисертаційній роботі.

Повнота викладу положень дисертації в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Наукові здобутки дисертанта підтверджуються та відображаються в його наукових публікаціях, кількість яких відповідає встановленим вимогам. Так, у фахових виданнях автор опублікував чотири наукових статті. Крім того, було опубліковано чотири тези конференцій.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертацію, необхідно звернути увагу й на те, що у дисертаційному дослідженні мають місце суперечливі положення, які потребують пояснень.

1. Зокрема, автор вказує на доцільність визначення ідентифікації особи як елемент правосуб'єктності учасника цивільних правовідносин, який дозволяє встановити тотожність (ідентифікувати) такого учасника (його поведінку чи об'єкти, які йому належать) задля здійснення та захисту належних йому суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів. Зважаючи на саме розуміння ідентифікації, закладене автором, видається дещо спірним таке твердження, зважаючи на те, що правосуб'єктність, як категорія юридичної науки, слугує цілям визначення кола суб'єктів, які можуть бути учасниками правових відносин, тобто, мова йде про здатність мати права і обов'язки та здійснювати їх у встановленому порядку.

Автор власне зазначає, що «ідентифікація, з точки зору динаміки цивільних правовідносин, насамперед, слугує юридичним фактом, який спричиняє їх виникнення, зміну чи припинення». Не вдаючись до деталізації елементів правосуб'єктності, їх співвідношення із загальним та спеціальними цивільно-правовими статусами особи, вважаємо, що в цьому контексті, варто розглядати ідентифікацію не як юридичний факт, що спричиняє виникнення таких правовідносин, а передумову до юридичного факту, що може спричинити ті чи інші правовідносини. Тобто, за логікою автора, без належної ідентифікації суб'єкта не буде підтверджено його спроможність, до прикладу, укласти договір, де договір власне є підставою виникнення прав та обов'язків. Ім'я фізичної особи чи назва юридичної особи самі по собі не можуть бути підставою, до прикладу, для виникнення договірного правовідношення.

2. Цінним, на нашу думку, є дослідження, проведене автором щодо визначення графічної ідентифікації учасників цивільних правовідносин як елементу айдентики (фірмового стилю). Досить детально автором визначено особливості та значення бренду, логотипу, фірмового слогану, фірмових кольорів та наборів фірмових шрифтів для айдентики компаній. Однак, зважаючи на зростаюче значення сьогодні особистих брендів лідерів думок, трендсеттерів, виникає питання про юридичні можливості захисту такої

айдентики для фізичних осіб. Тим більше, що визначені автором функції фірмового стилю досить гармонійно вкладаються і в розуміння такого стилю для умовного лідера думок: диференціація – сприяє виокремленню конкретного лідера думок із загальної маси; ідентифікація – забезпечує впізнаваність лідера думок; імідж – формує певний позитивний імідж, який споживачі часто асоціюють з характеристиками продукції, яку може рекламувати або ж пропонувати лідер думок, або ж стилю життя. І, відповідно, паралельно виникає питання концепції захисту прав таких фізичних осіб, як пропонується автором для юридичних осіб через використання правового інструментарію як торговельної марки, промислового зразку, об'єкта авторського права, так і захисту економічної конкуренції.

Висловлені зауваження не є істотними і не знижують позитивної оцінки дисертаційного дослідження. В цілому, дисертація написана на належному науковому рівні, є самостійною завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності комплексно вирішують наукову задачу вдосконалення правового регулювання договорів в цивільному праві.

Загальний висновок.

1. Дисертація Павла Володимировича Іванова на тему «Графічна ідентифікація учасників цивільних правовідносин» є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку доктрини цивільного права та правозастосовної практики.

2. Дисертація Іванова П.В. виконана і оформлена відповідно до вимог, передбачених Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), відповідає пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Здобувач Іванов Павло Володимирович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

**професорка кафедри міжнародного та європейського права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук,
професорка**

Олена ЧЕРНЯК